

Rechten van de m

Het artikel van Jef Maton over de rol van het Westen in de Ruandese tragedie (*DS 25 juli*) bewijst dat de ideologie van het kultuurrelativisme helaas nog steeds springlevend is. Maton heeft het onder andere over „het „univerzaliseren“ van de tien geboden“: „zo Europa deze etisch normen onverkort mag opleggen tegenover kandidaat-burgers, of in een randgebied als Bosnië, kan het dit niet in Afrika“. Zij die dit wel willen doen, bezondigen zich aan een „rationele abstraktie over de rechten van de burger en de mens“.

Nieuw is deze denkwijze niet. Het kultuurrelativisme is ontstaan als een reactie op het kolonialisme. De offensieve westerse cultuur, de enige reëel bestaande universele cultuur, heeft zichzelf tot voorbeeld gemaakt. De westerling ziet in de verschillende culturen een evolutie, een lineaire vooruitgang. De „onderontwikkelde“, zeg maar achtergebleven culturen moeten op een imperialistische wijze en om hun eigen bestwil worden opgenomen in de westerse kosmopoliteit, in de westerse rede en moraal, met vervreemding van de eigen culturele identiteit tot gevolg. De westerlingen zijn missionarissen en kruisvaarders in hart en nieren.

Elk partikularisme moet verdwijnen, de westerse waarden moeten de eindeloze verscheidenheid vervangen. Koloniatie is dus een uitdrukking van egalitarisme. Universalisme in haar gedaante van kolonialisme (oud of nieuw, open of bedekt) is een ge-

brek aan respect voor de verschillende culturele levensvormen, is een negatie van de culturele identiteit en eigenheid. De mens wordt ontworteld. Zijn cultuur wordt hem ontnomen en een nieuwe wordt hem ingepompt. De gekolonizeerden zijn versplinterd, hun kollektieve culturele identiteit is vernietigd. Culturen sterven.

De westerse cultuur monopolizeert het denken, de moraal en het handelen. Alles wat niet is als haar, is inferieur, primitief, onbeschaafd, irrationeel en bevooroordeeld. Iedereen zit te wachten op haar beschaving, op Rubens, op Newton, op Watt en op Jefferson. Het Westen is superieur, boven iedereen verheven, en iedereen moet worden zoals haar.

De antropologen en de etnologen zijn de eersten om ten strijde te trekken tegen deze westerse overheersing. Zij wensen niet de westerse cultuur uit te breiden tot de wereld. Zij wensen integendeel af te stappen van haar universele geldigheid. Niet de wereld emanciperen, niet de onderontwikkelde ontwikkelen, maar begrip tonen voor de authentieke culturen en de volkeren erkennen in hun culturele identiteit. Deze culturele identiteit moet worden beschermd.

Ze plaatsen de Andere niet buiten de mensheid. Ze tonen respect voor zijn leefwijze en zijn eigenheid. De westerse ethnocentrische minachting voor de verschillende culturen is volgens hen nauw verbonden met de nazistische klassifikatie van superieure en inferieure rassen, en is een van de oorzaken

mensen zijn universeel

van nazisme.

Tezamen met de misdaden van het Westen worden echter ook haar waarden veroordeeld. Niet de waarden op zich, die als onderdeel van een plaatselijke partikuliere cultuur hun recht op bestaan hebben, maar wel de verabsolutering en universalisering van deze waarden.

Het Westen is arrogant en pretentius als het verminking als straf voor diefstal veroordeelt. Dit verwijt komt vaak tot uiting in de theorie van het neokolonialisme, een nieuw en subtiel soort intellectueel of mentaal kolonialisme dat de westerse waarden wil opdringen zonder gebiedsverovering. In plaats van integratie in een groter geheel, is er nu inkulturatie. Het Westen legt nog altijd zijn wil en zijn regels op. Het afwijzen van de sluier door de westerse universalisten, in naam van het overal en altijd geldende principe van de gelijke behandeling van man en vrouw, wordt afgedaan als pretentie en hoogmoed van het nog altijd koloniserende Westen. Het is een gebrek aan respect voor de culturele identiteit.

De westerse universalisten wordt verweten hun eigen tijd, hun eigen plaats en hun eigen denken een eeuwigheidswaarde te geven. In het cultuur-relativisme is de eigen identiteit van het volk belangrijker dan een universeel ideaal. Dit ideaal zal hen zelfs van hun volksaard vervreemden. Relativisme dus in plaats van verabsolutering. De westerse cultuur is geen algemene wereldwijde waarde, is niet de

maatstaf voor de rest van de wereld. Ze is slechts een van de vele culturele verschijningsvormen die alle gelijkwaardig zijn. Meer nederigheid en minder prediking is de boodschap. Het Westen is niet meer het centrum van de wereld.

De mensenrechten zijn dus in gevaar. Niet noodzakelijk in het Westen, waar ze recht hebben op bestaan, maar in de rest van de wereld. De rechten van de mens zijn in feite de rechten van de westerse mens. De Verklaring van de Rechten van de Mens is geen universeel handvest. Het is een feit uit de westerse cultuur.

De verschillende culturen varen hun eigen koers, los van de bemoeienissen van het Westen. De schaamte om de westerse trots die heeft geleid tot de onderdrukking van talloze volkeren laat ons afzien van elke inmenging in „interne aangelegenheden“. We dragen het individu over aan zijn natie, „his country, right or wrong“.

Natuurlijk moeten we niet terug naar de tijd van de assimilatie. Het Westen moet niet worden gecloond. Ik pleit niet voor een eenvormige wereld naar westers model. Elke cultuur, elke levenswijze verdient respect. Niet-westerlingen moeten echter als individu worden behandeld, en niet als onderdeel van een cultuur die als heilig en onaantastbaar wordt beschouwd. Een mens heeft rechten, dan pas een samenleving of een cultuur.

Alles wat ingaat tegen de rechten van de mens is misdadig. Het doet er niet

eel

toe dat deze rechten hun oorsprong hebben in het Westen, dat met zijn universalisme zoveel leed heeft voortgebracht. De rechten van de mens voorbehouden aan de westerlingen is racisme. Het recht is niet een feit uit onze cultuur, typisch voor onze cultuur. Het universele recht bestaat. Bepaalde verboden en geboden hebben een universele waarde, ook al bestaat er heden geen instituut dat het respect ervoor kan afdwingen (de VN zijn helaas niet meer dan een papieren tijger). De islamitische vrouw heeft rechten die ze kan opeisen, ook al gaan ze in tegen de islamitische cultuur. Het individu gaat boven de cultuur.

Stel dat er geen universeel recht bestaat, mag elke staat dan wikken en wegen naar eigen goeddunken en de zwaarste misdrijven tot norm verheffen? Moeten we niet afstappen van de toch ook universele principes van de niet-inmenging en de onschendbare soevereiniteit van de staat? Is het juist te stellen, zoals bij voorbeeld de kommunistische regering in China, dat de mensenrechten onder de soevereiniteit van een land vallen? Mijn antwoord blijkt al uit de wijze van vraagstelling. Naar mijn mening is een democratisch imperialisme veeleer wenselijk dan afkeurenswaardig.

Filip SPAGNOLI

(De auteur is licentiaat wijsbegeerte en is werkzaam op het Nationaal Instituut voor de Statistiek.)